

Odpoledne s Pavlem Janákem na Babě

Pro první březnovou vycházku turistické party z „Jedničky“ jsme snad nemohli vybrat lepší den. A pro vycházku na kopci Baba, vysoko nad Prahou, to platí dvojnásob. Přijeli jsme za vynikajícím architektem a urbanistou **Pavlem Janákem** a zajímavým projektem funkcionalistické architektury **osadou Baba**. Setkání to bude jen symbolické, ale kdo má trochu představivosti, tak „pana“ architekta uvidí všude kam se jen podívá.

Autobus nás dovezl na zelený plácek mezi vilami. Osada Baba zatím leží pod námi. Než si ji projdeme a prohlédneme, vraťme se ještě k tomu, jak to vlastně všechno začalo a co bylo impulsem tohoto moderního projektu.

Všechno začalo výstavou moderní architektury **ve Stuttgartu v roce 1927**, vystavenou **kolonií Weissenhof**, za mezinárodní účasti architektů z celé Evropy. Zájem byl veliký, jen z Československa přijelo třicet architektů. 21 domů s celkem šedesáti byty navrhli pro vystavenou kolonii špičkoví evropští architekti včetně **Le Corbusiera**. Pro porovnání máme alespoň jeden snímek domu Le Corbusiera pro kolonii Weissenhof. Na závěr úspěšné výstavy bylo rozhodnuto, že ve střední Evropě bude postaveno šest podobných kolonií. Jedna ve Vídni, další v Curychu, dvě v Československu, jedna v Brně, druhá v Praze, další v Polsku ve Vratislavi a poslední v Německu. Soubor těchto šesti osad byl v roce 2019 zařazen k **Evropskému dědictví**.

A tady se můžeme vrátit do roku 1928, na téměř holý kopec Baba a k dnes symbolicky navštívenému **Pavlu Janákovi**, který je, obrazně řečeno otcem souboru vil osady Baba. Spolu s **Josefem Gočárem** jako představitelé Spolku architektů Dílo, vybrali a zakoupili tento jedinečný pozemek na Babě s neuvěřitelným výhledem na Prahu a Pražský Hrad. Tím ale pro Pavla Janáka práce teprve začíná. **Stává se projektantem urbanistického plánu osady Baba**. Naprosto klíčové bylo jeho rozhodnutí zakreslit na připravených parcelách jednotlivé stavby šachovnicovým způsobem, aby si nepřekážely ve výhledu. Po dokončení osada nepůsobila uniformě, bylo štěstím, že na projektech jednotlivých domů se účastnila celá pestrá směsice českých architektů, včetně těch nejznámějších - Josefa Gočára, Evžena Linharta, Ladislava Žáka, i samotného Pavla Janáka. Jediným cizincem byl Holanďan Mart Stam. Baba ale měla ale ještě jedno velké štěstí, že se zde kromě vynikajících architektů sešli i vzdělání a osvícení investoři. Myslím, že architekt Pavel Janák, který se tehdy věnoval i urbanistickému plánování měst a byl i architektem Pražského hradu a autorem mnoha dalších projektů, mohl být s výsledkem spokojen.

Pojďte se tedy s námi mezi vily na Babě alespoň podívat ve fotkách pořízených Hanou a Lýdií. Začali jsme v ulici **Na Ostrohu**, ve „třetím patře projektu“, přesto i tady měli alespoň z vyšších podlaží a teras nebo pochozích střežech všichni zajištěn slušný výhled.

Z 33 vil na Babě je doslova každá jiná. Protože v minulosti nebyly státem nijak chráněny a část jich byla po nástupu nového režimu konfiskována, byla jejich architektura neodbornými zásahy často poškozena. Další jsou ale po citlivých rekonstrukcích ve výborném stavu, jak je vidět na snímku za námi.

Téměř každá z těch vil má nějaký svůj příběh, svého prvního majitele, svého architekta. Tak třeba **vila „Zadák“** (vily mají jména podle prvního majitele) je na vrcholu osady, v okolí byly volné pozemky. Jan Zadák, majitel továrny na bitumenové folie, vášnivý tenista, nechal vybudovat proti vile tenisové kurty. Autorem projektu jeho vily, která nedoznala od výstavby v roce 1934 žádných změn, je arch. František Zelenka. Nebo **dům Řezáč**, byl postaven pro režimního spisovatele **Václava Řezáce**, autora románů *Nástup* a *Bitva*. V roce 1956 krátce po odhalení Stalinova **kultu osobnosti**, zemřel předčasně ve věku 55 let. Autorem vily je arch. **Vojtěch Kerhart**.

Dům Poláček v ulici **Na Babě č. 12**. Postaven arch. **Janem Evangelistou Koulou** pro V. Poláčka, jenž byl suspendován v r. 1942 nacisty z pozice ředitele Salonu Topič, proto zakládá vlastní nakladatelství. Dům je v přestavbě a je pod lešením, ale do současnosti si v interiérech zachoval původní podobu, proto je využíván při natáčení dobových filmů z 30. a 40. let.

Často nám nestačila silnice s chodníkem dohromady, třeba když jsme si chtěli prohlédnout pozoruhodnou zajímavost na zahradě **vily Palička** v ulici Na Babě č. 9. Je to jediný dům od zahraničního **arch. Marta Stama** z Holandska. Byl postaven pro Jiřího Paličku a Emílii Paličkovou – Mildeovou, textilní výtvarnici, která mimo jiné vytvořila závěsy prezidentské lóže Národního divadla. Rekonstrukce této funkcionalistické vily je dílem architektů Lábuse a Norberta Schmidta. A jaká zajímavost je u nich na zahradě? Unikátní **betonová plastika „Sputnik“** z r. 1960 od **sochaře Zdeňka Němečka**, inspirována prvním satelitem. Původně stála ve Stromovce, převezením na Babu byla zachráněna před likvidací. Nebylo to jednoduché, koule se skluzavkou a trubkami váží více jak 5 tun.

Také další vily na Babě nesou stopy svých prvních majitelů. Třeba **vila Bautz** v ulici Na Babě č. 4. Dům od arch. **Františka Kerharta** z roku 1933 má docela pohnutou a pro lokalitu nezvyklou historii. Jeho majitel, ředitel tiskárny Ludvík Bautz, byl totiž za 2. světové války aktivním českým fašistou a v roce 1945 byl zastřelen na břehu Vltavy, na úpatí kopce Baba pod svou vilou. Ta je na prvním snímku dole vlevo.

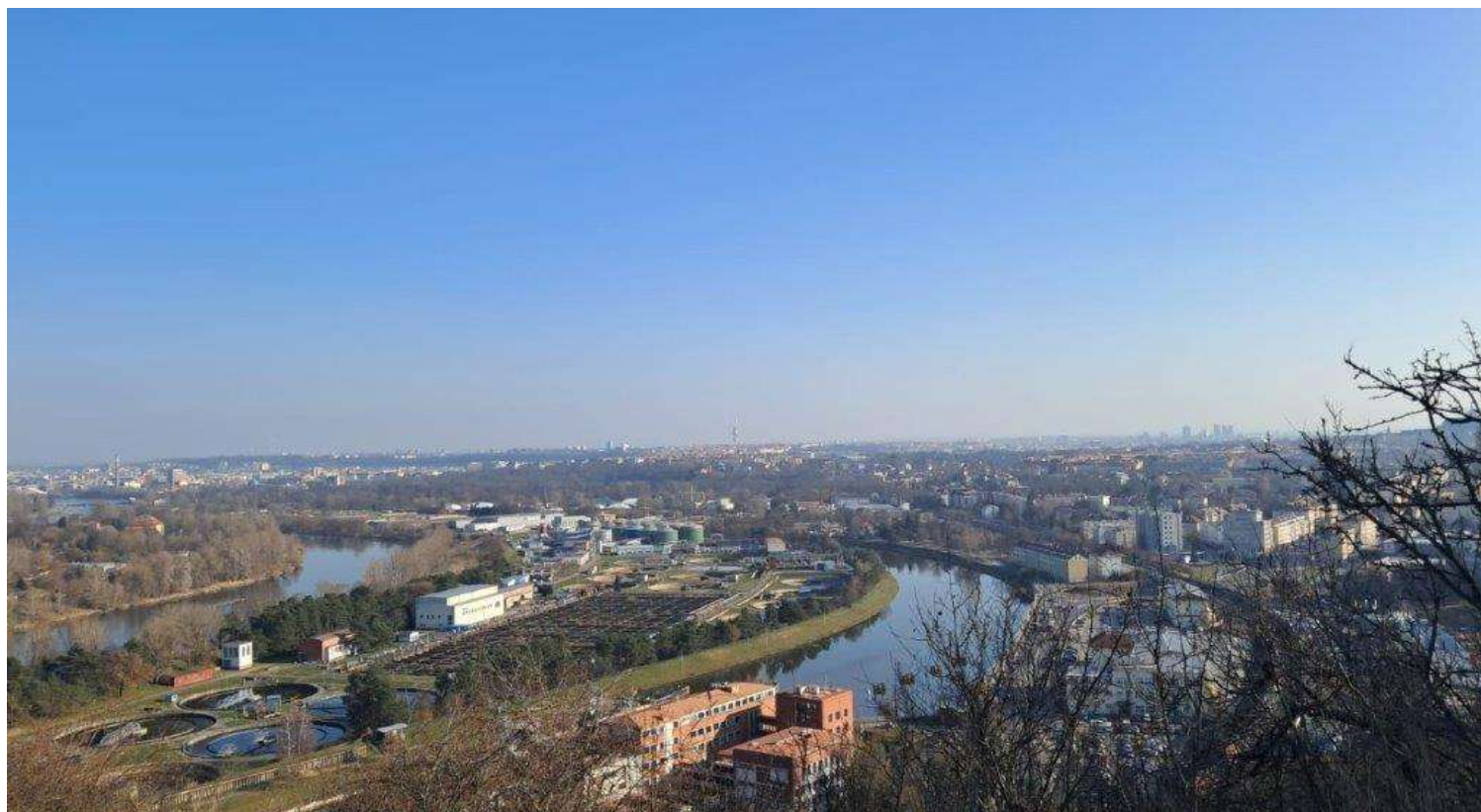
Ani s vilou na vedlejším snímku, **vilou Špíšek** to nebylo jednoduché. Byla postavena v roce 1933 podle projektu arch. **Ladislava Machoně**, pro sekčního šéfa ministerstva školství Ferdinanda Špíška. Po roce 1948 mu byl dům zkonfiskován a stal se ubytovací rezidencí Ministerstva vnitra. Byl přestavěn podle režimního vkusu, zredukován počet oken a vstup do domu.

Tak bychom mohli pokračovat vila od vily, dům od domu. Radši se teď vrátíme do ulice **Na Ostrohu**, ta nás dovede na výhled ke **zřícenině Baba**.

Na Babě se dají udělat nejen fotky, ale i rozhlédnout se do údolí Vltavy, na Prahu, dokonce i na Pražský Hrad

Loučíme se s planinou u zříceniny Baba. Celé generace se dohadují, co tahle romantická zřícenina vlastně je. Možností je hned několik. Mohl to být letohrádek na bývalé vinici s viničním lise. Ten měl být pobořen francouzskými a bavorskými vojsky. Může to být i uměle vytvořená zřícenina nebo bývalá kaple, do jejíchž zbytků byla dodatečně vsazená gotická okna. Každý si tak může vybrat podle vlastní fantazie. Faktem je, že tady, nad skalním kaňonem, bylo již v době kamenné opevněné sídliště a pojmenování Baba je doloženo již v 15. století. V noci je tato romantická zřícenina pěkně nasvícena. Vracíme se teď pěšinou a posléze ulicí Nad Paťankou ještě k posledním vilám osady Baba. **Prahu máme pod sebou jako „na dlani“.**

Na osadě Baba je vystavěno 33 vil nejrozumnějších tvarů od nejrozumnějších architektů. Kronika nemůže představit úplně všechny, i když je Lýdie s Hanou nafotily, ale aspoň některé jsme v kronice ukázali. Před námi je ulice **Nad Paťankou**, ulice v nejnižším patře osady Baba.

Jedna z nejzajímavějších vil je před námi v ulici Nad Paťankou s číslem 16 a názvem **dům Janák**. Ano, nemýlíte se, je to dům českého architekta Pavla Janáka, kterého jsme dnes na Babě alespoň symbolicky navštívili. Bydlení pro vlastní rodinu s neuvěřitelným rozhledem bylo postaveno podle jeho návrhu. Pavel Janák zemřel v roce 1956, ale tady na kopci Baba se na něj bude vzpomínat ještě dlouho. A vlastně ani úplně neodešel, svůj sen úspěšného architekta sní jen pár stovek metrů odtud na nedalekém hřbitůvku pod kostelíčkem svatého Matěje, vysoko nad svou milovanou Prahou.

Poslední objekt, který bych chtěl v ulici Nad Paťankou představit je s číslem 24 **dům Bělehrádek**. Osada Baba měla i svého biologa. Dům od **architekta Františka Kerharta** pro MUDr. Jana Bělehrádka. Jedná se o jeden z mála domů v osadě, který má z obytného prostoru přímý vstup do zahrady. Stupňovitá úprava pozemku odpovídá kompozici domu. Dům Bělehrádek byl dokončen jako poslední z celé osady v roce 1936. A jako s posledním se v ulici nad Paťankou loučíme s Pavlem Janákem ale i s osadou Baba, skutečným pojmem v dějinách české, ale i evropské architektury. Zdejší soubor je ojedinělý, protože obdobné soubory ve Vídni a v Německu byly poškozeny v době 2. světové války.

Naše vycházka za krásného jarního počasí končí. Nezbyvá než se rozloučit, dojít k nějaké dopravě a bezpečně se dopravit do centra města.

Na Babě 6. března 2026. Vycházku připravili Mirek a Zdenka Bernátovi, kronika Mirek,

Zajímavé fotografie pořídily Hana Mašková a Lýdie Stoupová

